

»Elämää suurempi»

»Elämää suurempia elokuvia» oli eräs taannoinen radiosarja nimeltään. En tiedä, sen tekijäkö on ilmauksen suomen kieleen lanseerannut vai kuka, mutta hän sitä on parhaiten onnistunut markkinoimaan; seurauksena on, että siellä täällä törmää »elämää suurempiin» taideteoksiin, romaaneihin ja jopa ihmisiin.

Eri taiteenlajien kriitikoista ovat Suomessa juuri elokuva-arvostelijat kielenkäytöltään omaa luokkaansa raflaavan vaikeaselkoisuuden helppohintaisessa taidossa. Yhtenä alan patriarkoista on »Elämää suurempien elokuvien» tekijällä tästä suuri henkilökohtainen vastuu: vaikka hänen perehtymyksensä ja tietomääränsä ovat kaiken kunnioituksen arvoisia, niin varmaan osaksi niiden tähden on ainakin parin elokuvan harrastajapolven esikuvana ollut hänen kirjoitustyylinsä, jota rasittaa taipumus filminauhan mystifiointiin.

Kuten niin monen nykysuomen rikkaaruohon, niin myös »elämää suuremman» juuret ovat englannin kielessä, josta ilmaus on kirjaimellisesti suomennettukin: *larger than life*. Mutta tämä ei suinkaan merkitse »elämää suurempaa» — ei sitenkään, vaikka »elämää suurempi» jotakin merkitsisi. Tämän komparatiivi-il-

mauksen taustana englannin kielessä on positiivimuoto (*as*) *large as life*, jolla on kaksi merkitystä: maalauksesta tai veistoksesta — useimmin muotokuvasta — puhuttaessa 'näköinen, näköis-, luonnonmukainen', henkilöstä taas 'ilmielävä'. *Larger than life* on tästä leikkimielisesti muodostettu komparatiivi, joka siis taideteoksista tarkoittaa 'alkuperäistä näköisempää' ja ihmisistä — jos sitä näistä lainkaan käytetään — 'ilmielävää elävämpää'.

Englannin kielessä ilmauksen merkitys on epätavanomaisuudestaan huolimatta selvä, koska yhteys asialliseen fraasiin (*as*) *large as life* on englanninpuhujan helppo nähdä. Mutta suomalainen »käännös» ei tietenkään herätä suomen kielessä mitään esikuvan kaltaista miellelyhtymää, eikä suomalaisilla sanankäyttäjillä yleensä ole aavistustakaan ilmauksen alkuperästä — tietäneekö edes radiosarjan tekijä itse, mitä englanninkielinen ilmaus merkitsee?

Suomenkielinen »elämää suurempi» on vailla asiallista sisältöä ja joutaa täysin hylättäväksi: ei ole mitään syytä esittää »parempaa vastinetta» snobbailevalle ilmaukselle, jonka takana ei ole ajatusta. Kielenhuoltaja ei voi suosittaa vähempää kuin kielenhuollon perimmäistä periaatetta: kirjoittajan pitäisi ajatella silloinkin kun kirjoittaa.

JAAKKO ANHAVA